

Liite: Sosiaali- ja terveyslautakunta 15.9.2021

Talousarvioesityksen 2022 yhteydessä käsiteltävät valtuustoaloitteet

Valtuustoaloite kulttuurilähetteen käytön laajentamiseksi Tampereen sosiaali- ja terveystalouksissa – Vasemmistoliiton Tampereen valtuustoryhmä ym. (TRE: 834/06.00.01/2020)

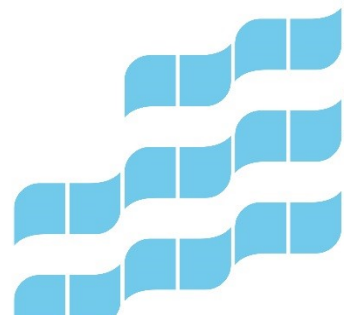
Valtuustoaloite matalan kynnyksen lyhytterapiapalveluiden mahdollistamiseksi Tampereella – Jaakko Mustakallio ym., (TRE:6150/06.00.01/2020)

Valtuustoaloite Tampereen mallin luomiseksi terapiatakuusta – Kokoomuksen, Kristillisdemokraattien ja Suomen ruotsalaisen kansanpuolueen Tampereen valtuustoryhmä ym. (TRE:3882/05.00.01/2021)

Valtuustoaloite Kaupin vastaanottokeskuksen muuttamiseksi turvakodiksi – Veikko Vallin (TRE:7635/05.00.01/2020)

Valtuustoaloite rakenteellisen sosiaalityön kehittämiseksi ja vahvistamiseksi – Ulla-Leena Alppi ym. (TRE:3027/05.00.01/2021)

Valtuustoaloite maksuttomien kuukautisvälineiden tarjoamiseksi nuorille ja vähävaraisille – Tampereen vihreä valtuustoryhmä ja Tampereen vasemmistoliiton valtuustoryhmä (TRE:4670/05.00.01/2021)

Valtuustoaloite kulttuurilähetteen käytön laajentamiseksi Tampereen sosiaali- ja terveyspalveluissa – Vasemmistoliiton Tampereen valtuustoryhmä ym.

Tampereen Vasemmistoliiton valtuustoryhmä on esittänyt kulttuurilähetteen laajentamista kaikenikäisille kuntalaisille osana sosiaali- ja terveyspalveluiden toimintaa. Aloitetta perustellaan taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksilla kuntalaisten terveyteen ja hyvinvointiin.

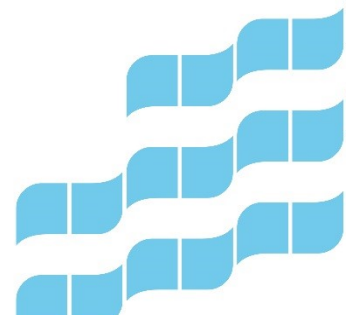
Aloitteessa viitataan Maailman terveysjärjestö WHO:n marraskuussa 2019 julkaisemaan laajaan raporttiin taiteen ja kulttuurin terveysvaikutuksista. Raportti kokosi yhteen yli 900 kansainvälistä tutkimusjulkaisua ja 3000 yksittäistä tutkimusta, joiden mukaan taide- ja kulttuuritoimintaan osallistuminen sekä kokijana että tekijänä voi ehkäistä monia psyykkisiä ja fyysisiä sairauksia. Tämän lisäksi taide ja kulttuuri voivat hoitaa ja auttaa lukuisissa akuuteissa ja kroonisissa sairauksissa.

Maaliskuussa 2019 voimaan astuneessa laissa kuntien kulttuuritoiminnasta veloitetaan kuntia tukemaan kuntalaisten mahdollisuuksia luovaan ilmaisuun ja toimintaan sekä kulttuurin tekemiseen ja kokemiseen. Lain mukaan kunnan tehtävänä on edistää kulttuurin ja taiteen yhdenvertaista saatavuutta ja monipuolista käyttöä. Kunnan tulee edistää kulttuuria ja taidetta osana asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä sekä osallisuutta ja yhteisöllisyyttä.

Tampereella on kehitetty ja otettu käyttöön useita erilaisia taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta edistäviä palveluja ja toimintamalleja, joiden avulla kuntalaiset pääsevät helpommin kulttuurin pariin. Tästä yhtenä esimerkkinä Kulttuuri- ja liikuntaluotsitoiminta, joka madaltaa kuntalaisten kynnystä lähteä kulttuuri- ja liikuntakohteisiin. Luotsitoiminnassa vapaaehtoiset luotsit lähtevät maksutta seuraksi ja tueksi esimerkiksi museoon tai Tampere Filharmonian konsertteihin. Moniin kohteisiin luotsin kanssa pääsee maksutta sisään tai alennettuun hintaan. Luotsit toimivat tehtävässä vertaisina, joiden kanssa luotsattava voi jakaa kulttuurikokemuksen. Luotsattuina on ollut mm. Ikäihmisiä, näkövammaisia, liikuntarajoitteisia ja maahanmuuttajia.

Toinen kulttuurin saavutettavuutta parantava toimintamalli on neuvoloiden jakama Harrastelähete (entinen kulttuurilähete). Harrasteläheteitä annetaan neuvoloille jaettavaksi vuosittain yhteensä 300 kappaletta sellaisille perheille, jotka hyötyisivät kulttuurin harrastamisesta ja yhteisestä tekemisestä. Keskimäärin yksi neuvolan työntekijä voi jakaa asiakkailleen 3–4 lähetettä vuodessa. Harrasteläheteellä perheet voivat osallistua maksutta tietyille kursseille kaupungin liikunta- ja sivistyspalveluissa, kuten esimerkiksi perhesirkus- ja vauvojen värikylpy -kursseille. Harrasteläheteitä käytetään 80–100 perhettä vuodessa. Harrastelähetteen vuosittaiset kustannukset Tampereen kaupungille ovat noin 10 000–14 000 euroa. Karkeasti arvioituna yhden perheen osallistuminen kurssille maksaa kaupungille 125–140 euroa perheeltä. Osan kustannuksista kattaa opetus- ja kulttuuriministeriön lastenkulttuuriavustus. Neuvoloiden ja perhepalvelujen lisäksi harrastelähetteen jakamista on laajennettu niin, että varhaiskasvatuksen ohjaajat jakavat läheteitä päiväkodeissa asiakasperheille.

Tampereella on kehitetty syksystä 2020 lähtien kaikenikäisille tarkoitettua kulttuuriläheteitä, jolla lähetteen saanut henkilö ohjautuu terveysasemalta lähitorille. Lähitorilla työntekijä ohjaa kulttuuriläheteasiakkaan johonkin häntä kiinnostavaan ja hänen hyvinvointiaan ja terveyttään edistävään toimintaan. Tällaista toimintaa ovat esimerkiksi erilaiset maksuttomat kulttuuriharraste- ja liikuntaryhmät sekä vapaaehtoistoiminta. Kulttuurilähetteen pilotointivaiheessa (2021–2022)

kulttuurilähetettä testataan Hatanpään terveysaseman ja Kuuselan lähitorin välillä. Pilotin jälkeen toimintaa arvioidaan ja kulttuurilähete otetaan mahdollisuuksien mukaan käyttöön myös muilla terveysasemilla sekä lähitoreilla.

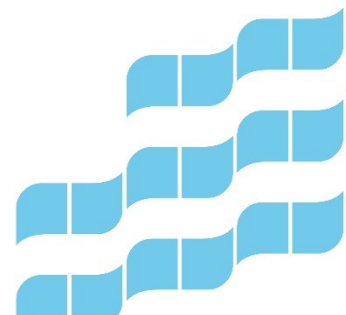
Tampereella pilotoidaan vuosina 2021–2022 valtakunnallista Kaikukorttia. Kaikukortilla voi hankkia maksuttomia pääsylippuja erilaisiin kulttuurikohteisiin kuten esimerkiksi museoihin, festivaaleille, konsertteihin ja tapahtumiin. Kaikukortti myönnetään taloudellisin perustein yli 16-vuotiaalle henkilölle, joka on sosiaali- ja terveyspalveluiden asiakkaana. Pilotointivaiheessa Kaikukorttia myöntävät Tampereen kaupungin aikuissosiaalipalvelut sekä Ohjaamon ja kuntouttavan työtoiminnan työllisyyspalvelut asiakkailleen. Lisäksi Settlementti Tampere ry, Tampereen A-Kilta ry, Mielen ry ja Nauha ry jakavat pilotissa Kaikukorttia asiakkailleen.

Tampereen kaupunki luotsaa myös Kulttuurihyvinvoinnin palveluohjaus Pirkanmaalla -hanketta (2021–2023), joka saa sosiaali- ja terveysministeriön myöntämää valtionavustusta terveyden edistämisen määrärahasta. Hankkeen tavoitteena on mm. kehittää kunnissa tehtävän asiakasohjauksen käytäntöjä ja toimintamalleja kulttuuripalveluiden saatavuuden ja saavutettavuuden edistämiseksi sekä vahvistaa kulttuurihyvinvoinnin roolia osana kuntien lakisääteistä hyvinvoinnin- ja terveydenedistämistyötä.

Kuten edellä on tullut ilmi, kulttuurihyvinvoinnin kokonaisuus rakentuu Tampereella useammasta käyttöönotetusta tai kehitteillä olevasta palvelusta tai toimintamallista, joista neuvoloissa jaettava harrastelähete on yksi. Kulttuurihyvinvoinnin kokonaisuudessa yksi keskeisimmistä haasteista on koota kattava kulttuuripalvelutarjotin tarjolla olevista kulttuuri- ja taidesisällöistä sekä saada ohjattua kuntalaisia näihin palveluihin entistä paremmin. Tätä asiaa viedään eteenpäin Kulttuurihyvinvoinnin palveluohjaus Pirkanmaalla -hankkeessa. Mikäli neuvoloiden jakaman harrastelähete - toimintamalli halutaan laajentaa koskemaan kaikenikäisiä kaupungin sosiaali- ja terveyspalveluissa, kannattaa laajentaminen nivoa laajempaan kulttuurihyvinvoinnin kokonaisuuteen.

Kulttuurilähetteen laajentumisesta kaupungille aiheutuvia kuluja on haastavaa arvioida ja mahdollisesta laajentumisesta olisi hyvä tehdä suunnitelma, jossa kartoitetaan kuinka paljon sosiaali- ja terveyspalveluiden asiakkaina on henkilöitä, jotka voisivat kulttuurilähetteenä hyötyä. Samoin tulisi selvittää, kuka kulttuurilähetteenä tulisi sosiaali- ja terveyspalveluissa jakamaan neuvoloiden lisäksi eri-ikäisille kuntalaisille. Selvityksestä olisi hyvä käydä ilmi myös mihin kulttuuripalveluihin kulttuurilähetteen saaneet kuntalaiset ohjataan sekä miten kulttuurilähetteenä koituneet kustannukset katetaan (esimerkiksi lähetteen saaneen henkilön osallistumismaksu kulttuurikurssille, kulttuurialan ammattilaisen palkkio, tarvikemaksut, tilavuokrat jne.). Selvityksessä olisi hyvä miettiä myös, miten kulttuurilähetteen saanut henkilö saataisiin käyttämään lähetettä: Neuvoloiden jakamista harrastelähetteenä vain n. 30 % käytetään. Miten harrastelähetteen käyttöä voisi tukea? Selvityksen toteuttamiseen tarvittaisiin yksi työntekijä (0,5 työajalla) sosiaali- ja terveyspalvelujen puolelta ja toinen (0,5 työajalla) sivistys- ja kulttuuripalveluista.

Vuoden 2022 talousarvioesityksessä ei ole varauduttu neuvoloissa jaettavan harrastelähetteen kaltaisen lähetteen laajentamiseen koko sosiaali- ja terveyspalveluihin.

Valtuustoaloite matalan kynnyksen lyhytterapiapalveluiden mahdollistamiseksi Tampereella**– Jaakko Mustakallio ym.**

Valtuustoaloitteessa esitetään, "että Tampereen kaupunki mahdollistaa matalan kynnyksen lyhytterapiapalvelut kaupunkilaisille nykyisten mielenterveyspalveluiden yhteydessä".

Nopea hoitoon pääsy mielenterveyden ongelmissa on tärkeää niin yksilön, hänen läheistensä kuin koko yhteiskunnan näkökulmasta katsoen. Valitettavasti moni on tällä hetkellä joutunut odottamaan lyhytterapeuttista apua liian kauan ja hoitoon ohjautumisessa on ollut haasteita. Erikoissairaanhoidon ruuhkauduttua perusterveydenhuollon vastuulle on jäänyt hyvin monen tasoisten mielenterveysongelmien hoitaminen. Ongelma on ollut valtakunnallinen, eikä koske vain Tamperetta.

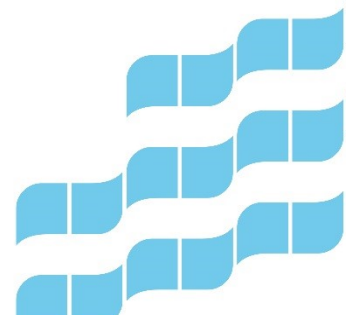
Tampereen kaupungin terveysasemilla työskentelevät sairaanhoitajat, lääkärit, fysioterapeutit ja mielenterveystiimit. Mielenterveystiimit muodostuvat psykologeista ja psykiatrisista sairaanhoitajista. Tiimit hoitavat tamperelaisia aikuisia, joilla on lieviä ja keskivaikeita mielenterveyden, päihteiden käytön ja riippuvuuden ongelmia. Palveluun tullaan terveysaseman lääkärin tai hoitajan ohjaamana, eikä varsinaista lähetettä tarvita. Mielenterveystiimit antavat tavoitteellisia, lyhytterapeuttisia hoitajaksoja hyvin tuloksin.

Kysyntä mielenterveystiimien palvelulle on suuri ja palveluun on joutunut valitettavasti jonottamaan. Vuoden 2021 aikana terveysasemien mielenterveystiimeihin sijoitetaan kolme psykiatrista sairaanhoitajaa tilanteen helpottamiseksi. Mielenterveystiimien työn lisäksi terveysaseman hoitajia ja lääkäreitä on alettu järjestelmällisesti kouluttaa mielenterveysasiakkaan kohtaamisen ja hoitamisen kysymyksissä. Tavoitteena on lisätä koko henkilökunnan mielenterveystyön osaamista ja vähentää mielenterveyspotilaiden siirtoja työntekijältä toiselle. Erityisesti lievissä mielenterveyden ongelmissa lyhyt hoitajakso terveysaseman hoitajan tai lääkärin vastaanotolla voi riittää ilman erityistyöntekijälle ohjaamista. Lisäksi terveysaseman työntekijöiden konsultaatioavun saamista sekä mielenterveystiimeiltä että konsultaatiopsykiatrilta on pyritty ja pyritään edelleen kehittämään.

Tampereelle perustettiin vuonna 2020 Nuorisovastaanotto. Nuorisovastaanotto on yli 13-vuotiaille suunnattu matalan kynnyksen mielenterveys- ja päihdepalveluja tarjoava yksikkö. Nuorisovastaanotolle on osoitettu lisäresurssia ja palvelun ikäraja nousi vuoden 2021 alussa kattamaan myös nuoria aikuisia. Juuri nuorten aikuisten kohdalla mielenterveyspalveluiden tarve on tilastollisesti ollut suurta. Nuorisovastaanoton toiminnan toivotaan osaltaan vähentävän muun muassa mielenterveystiimien jonopainetta nuorten asiakkaiden osalta.

Tampere on vahvasti mukana PirSOTE-hankkeessa, jonka yhtenä tavoitteena on perustason mielenterveyspalveluiden vahvistuminen Pirkanmaalla. Hankkeen keskeiset kulmakivet ovat palvelujen saatavuus matalalla kynnyksellä, konsultaatioavun saaminen perustasolle ja henkilökunnan osaamisen kehittäminen. Hankkeen odotetaan tuovan uusia näkökulmia mielenterveyspalveluiden kehittämistyölle.

Tampereen kaupungin mielenterveys- ja päihdepalvelujen sekä Taysin psykiatrian toimialueen integraation tuomia vaikutuksia on tässä vaiheessa vielä vaikea arvioida. Integraation yhteydessä on sovittu erillishanke Tampereen kaupungin perusterveydenhuollon ja Pirkanmaan sairaanhoitopiiriin

kanssa. Tällä hankkeella on pitkälti samat tavoitteet kuin koko PirSOTE-hankkeessa. Samalla se toimii keskusteluväylänä eri yhteistyön kysymyksissä perusterveydenhuollon mielenterveystyön ja psykiatrian erikoissairaanhoidon välillä.

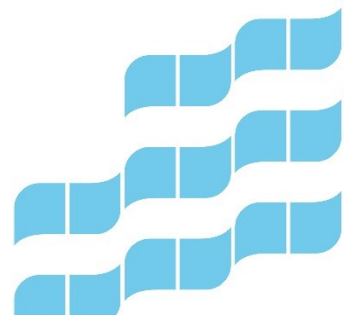
Integraation yhteydessä kaupungin erikoissairaanhoidosta siirtyi lyhyiden psykoterapiajaksojen palvelusetelin määräraha vastaanotto toimintaan. Kyseisen palvelusetelin käyttöaste jäi vähäiseksi erikoissairaanhoidossa, koska muun muassa hoidettavat ongelmat olivat erikoissairaanhoidon potilailla vaikeasti rajattavia. Tavoitteena on, että palveluseteliä voidaan hyödyntää kattavammin perusterveydenhuollossa. Tällöin osalle mielenterveyspotilaista voitaisiin tarjota mahdollisuus lyhyeen psykoterapiaan yksityisten palvelujentarjoajien palveluissa.

Osalle lyhytterapiaa tarvitseville asiakkaille tarjotaan myös mahdollisuutta nettiterapiaan. Lääkäri voi vastaanotolla tehdä lähetteen Mielenterveystalon nettiterapiaan, missä hoito alkaa noin viikon kuluttua lähetteen teosta. Nettiterapian hoitajakso kestää kahdesta neljään kuukautta hoito-ohjelmasta riippuen. Ohjelma perustuu potilaan itsenäiseen työskentelyyn oman aikataulunsa mukaan.

Yhteistyön ja työntekijöiden tiedon lisääminen kolmannen sektorin palveluista on myös kehittämistyön alla. Vaikkei kolmas sektori voi ottaa asiakkaan hoitovastuuta, tarjoaa se usein apua, vertaistukea, omaistyötä ja virkistystoimintaa, joilla kaikilla on mielenterveyttä tukeva ja vahvistava vaikutus.

Yhteenvedonamme toteamme, että lyhytterapeuttisen avun suuri tarve ja hoitoon pääsyn hitaus ovat tiedossamme. Pyrkimyksenämme on henkilökuntaa kouluttamalla, konsultaatioita lisäämällä, lisäresurssia mielenterveystyöhön suuntaamalla, nettiterapiaa ja lyhyen psykoterapian palveluseteliä hyödyntämällä sekä yhteistyötä muiden toimijoiden ja hankkeiden kanssa tekemällä vastata tähän haasteeseen.

Sekä lisätalousarvioon että vuoden 2022 kehukseen on esitetty lisärahoitusta perusterveydenhuollon mielenterveystyön vahvistamiseksi. Lyhytterapioiden palveluseleihin on vuonna 2021 myönnetty 100 000 euroa.

TRE:6150/06.00.01/2020

Valtuustoaloite matalan kynnyksen lyhytterapiapalveluista Tampereella

Matalan kynnyksen mielenterveysavun puutteellisuus on edelleen ongelma Tampereella. Yksi tehokas keino mielenterveysongelmien auttamiseen on lisätä matalan kynnyksen mielenterveyspalveluita ihmisten saataville helposti ja nopeasti. Keinot siihen ovat onneksi olemassa. Mielenterveyden keskusteluapu on tutkitusti toimivaa: jo neljä kertaa lyhytterapiaa puolittaa tutkitusti masennusoireet.

Sairauspoissaolot mielenterveyssyistä maksavat yhteiskunnalle noin 130 miljoonaa euroa vuodessa. Joka päivä noin kahdeksan nuorta jää työkyvyttömyyseläkkeelle mielenterveyssyistä. Esimerkiksi akuuttiapua tarjoavan Sekasin-chatin kysyntä on valtavaa.

Mielenterveysongelmien hoito ja ennaltaehkäisy on sekä taloudellisesti että inhimillisesti tärkeää. Toimivassa kaupungissa jokainen saa tarvitsemaansa hoitoa nopeasti ja eväitä onnelliseen, turvalliseen arkeen.

Monille hoitoon hakeutumista estää epätietoisuus oikeasta hoitopaikasta, pelko stigmasta ja avun saamisen hitaus. Tampereella akuuteista mielenterveysongelmista kärsivä potilas saa ohjausta, mutta saadakseen esimerkiksi lyhytterapia-apua, potilaan täytyy ensin odottaa pääsyä lääkärille, jonka jälkeen täytyy odottaa ajan saamista erikoislääkärille, minkä jälkeen voi saada lähetteen palveluihin.

Mielenterveyden ongelmien, kuten masennuksen ja itsetuhoisten ajatusten synkkyudessa, päivien ja viikkojen jonotus on tuskallista. Lisäksi luukulta toiselle kulkeminen voi tuntua psyykkisistä ongelmista kärsivälle ylivoimaiselta haasteelta. Joskus apu tulee liian myöhään.

Helsingissä on avattu matalan kynnyksen mielenterveyspalvelu Mieppi, johon voi paikalle saapumalla saada mielenterveyden palveluita, kuten lyhytterapiaa, ilman lääkärin lähetettä. Se on ollut suurmenestys ja toinen samanlainen klinikka avattiin tänä syksynä.

Me allekirjoittaneet esitämme, että Tampere mahdollistaa matalan kynnyksen lyhytterapiapalvelut kaupunkilaisille nykyisten mielenterveyspalveluiden yhteydessä.

Allekirjoitukset

Jaakko Mustakallio

Henri Backman

Oras Tynkkynen

Olga Haapa-aho

Jaakko Stenhäll

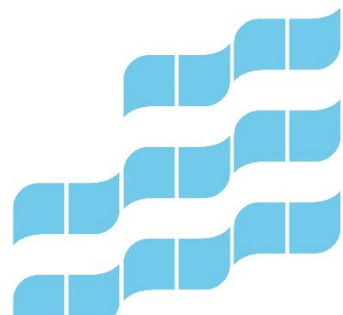
Petri Siuro

Maija Kajan

Merve Caglayan

Miisa Karjalainen

Juhana Suoniemi

Jouni Markkanen

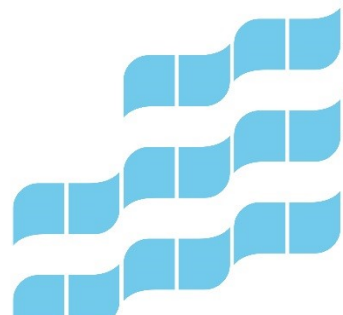
Iiris Suomela

Tiina Elovaara

Aila Dundar-Järvinen

Vilhartti Hanhilahti

Ari Wigelius

Valtuustoaloite Tampereen mallin luomiseksi terapiatakuusta – Kokoomuksen, Kristillisdemokraattien ja Suomen ruotsalaisen kansanpuolueen Tampereen valtuustoryhmä ym.

Kokoomuksen, KD:n ja RKP:n valtuustoryhmät sekä yksittäiset muut valtuutetut esittävät aloitteessaan, että nuorten mielenterveysongelmien lisääntymisen ratkaisemiseksi on luotava Tampereen malli terapiatakuusta. Tämä tulisi aloitteen mukaan toteuttaa siten, että asiantuntijan puheille pääsee viikkojen, ei kuukausien kuluessa.

Sosiaali- ja terveyslautakunnan kokouksessa käsitellyssä oleva valtuustoaloite matalan kynnyksen lyhytterapiapalveluiden mahdollistamiseksi Tampereella nivoutuu myös tähän nyt käsitteillä olevaan aloitteeseen vahvasti. Tämän vuoksi myös vastineissa on yhtymäkohtia.

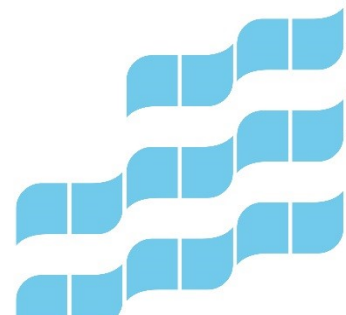
Lasten ja nuorten mielenterveyspalvelut ovat ruuhkautuneet sekä Tampereen kaupungin palveluissa että erikoissairaanhoidon lasten ja nuorten psykiatriassa. Ruuhkien taustalla on moninaisia syitä, lapset ja nuoret tarvitsevat niin oppilashuollon kuin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja entistä enemmän. Nopea hoitoon pääsy mielenterveyden ongelmissa on tärkeää niin yksilön, hänen läheistensä kuin koko yhteiskunnan näkökulmasta katsoen. Valitettavasti moni on tällä hetkellä joutunut odottamaan lyhytterapeuttista apua liian kauan ja hoitoon ohjautumisessa on ollut haasteita. Erikoissairaanhoidon ruuhkauduttua perusterveydenhuollon vastuulle on jäänyt hyvin monitasoisten mielenterveysongelmien hoitaminen. Ongelma on ollut valtakunnallinen, eikä koske vain Tamperetta.

Tampereella nuorten ja nuorten aikuisten mielenterveyteen liittyviin haasteisiin vastataan sekä vastaanottopalveluihin kuuluvilla terveysasemilla että lasten, nuorten ja perheiden palveluissa olevalla Nuorisovastaanotolla.

Tampereen kaupungin terveysasemilla työskentelevät sairaanhoitajat, lääkärit, fysioterapeutit ja mielenterveystiimit. Mielenterveystiimit muodostuvat psykologeista ja psykiatrisista sairaanhoitajista. Tiimit hoitavat tamperelaisia aikuisia, joilla on lieviä ja keskivaikeita mielenterveyden, päihteiden käytön ja riippuvuuden ongelmia. Palveluun tullaan terveysaseman lääkärin tai hoitajan ohjaamana, eikä varsinaista lähetettä tarvita. Mielenterveystiimit antavat tavoitteellisia, lyhytterapeuttisia hoitajaksoja hyvin tuloksin.

Kysyntä mielenterveystiimien palvelulle on suuri ja palveluun on joutunut valitettavasti jonottamaan. Vuoden 2021 aikana terveysasemien mielenterveystiimeihin sijoitettiin kolme psykiatrista sairaanhoitajaa tilanteen helpottamiseksi. Mielenterveystiimien työn lisäksi terveysaseman hoitajia ja lääkäreitä on alettu järjestelmällisesti kouluttaa mielenterveysasiakkaan kohtaamisen ja hoitamisen kysymyksissä. Tavoitteena on lisätä koko henkilökunnan mielenterveystyön osaamista ja vähentää mielenterveyspotilaiden siirtoja työntekijältä toiselle. Erityisesti lievissä mielenterveyden ongelmissa lyhyt hoitajakso terveysaseman hoitajan tai lääkärin vastaanotolla voi riittää ilman erityistyöntekijälle ohjaamista. Lisäksi terveysaseman työntekijöiden konsultaatioavun saamista sekä mielenterveystiimeiltä että konsultaatiopsykiatrilta on kehitetty ja kehitetään edelleen.

Tampereen kaupungin aikuisväestön mielenterveys- ja päihdepalvelujen sekä Tampereen yliopistollisen sairaalan psykiatrian toimialueen integraation tuomia vaikutuksia on tässä vaiheessa vielä vaikea arvioida.

Integraation yhteydessä on sovittu erillishanke Tampereen kaupungin perusterveydenhuollon ja Pirkanmaan sairaanhoitopiiriin kanssa, jossa mukana myös psykiatrian toimialue. Tällä hankkeella on pitkälti samat tavoitteet kuin koko PirSOTE-hankkeessa. Samalla se toimii keskusteluväylänä eri yhteistyön kysymyksissä perusterveydenhuollon mielenterveystyön ja psykiatrian erikoissairaanhoidon välillä.

Integraation yhteydessä kaupungin erikoissairaanhoidosta siirtyi lyhyiden psykoterapiajaksojen palvelusetelin määräraha vastaanotto toimintaan. Kyseisen palvelusetelin käyttöaste oli jäänyt vähäiseksi erikoissairaanhoidossa, sillä lyhytterapeuttinen työskentely vaatii rajattavissa olevaa ongelmaa. Erikoissairaanhoidon ohjautuneiden potilaiden ongelmat olivat monesti kerrostuneita ja harvoin tarkasti rajattavissa. Muutoksen tavoitteena on, että palveluseteliä voidaan hyödyntää kattavammin perusterveydenhuollossa. Tällöin osalle mielenterveyspotilaista voitaisiin tarjota mahdollisuus lyhyeen psykoterapiaan yksityisten palvelujentarjoajien palveluissa.

Osalle lyhytterapiaa tarvitseville asiakkaille tarjotaan myös mahdollisuutta nettiterapiaan. Lääkäri voi vastaanotolla tehdä lähetteen Mielenterveystalon nettiterapiaan, missä hoito alkaa noin viikon kuluttua lähetteen teosta. Nettiterapian hoitajakso kestää hoito-ohjelmasta riippuen kahdesta neljään kuukautta. Ohjelma perustuu potilaan itsenäiseen työskentelyyn oman aikataulunsa mukaan.

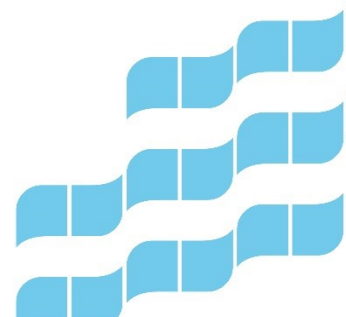
Yhteistyön ja työntekijöiden tiedon lisääminen kolmannen sektorin palveluista on myös kehittämistyön alla. Vaikka kolmas sektori ei voi ottaa asiakkaan hoitovastuuta, tarjoaa se usein apua, vertaistukea, omaistyötä ja virkistystoimintaa, joilla kaikilla on mielenterveyttä tukeva ja vahvistava vaikutus.

Tampereelle perustettiin vuonna 2020 Nuorisovastaanotto. Nuorisovastaanotto on yli 13-vuotiaille suunnattu, sekä matalan kynnyksen palvelua tarjoava että vaativammin oireilevien nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluja sekä seksuaaliterveyden palveluja tarjoava yksikkö. Nuorisovastaanotolle on osoitettu lisäresurssia ja palvelun ikäraja nousi vuoden 2021 alussa kattamaan myös nuoria aikuisia, joilla on haasteita aikuistumiskehityksessään. Juuri nuorten aikuisten kohdalla mielenterveyspalveluiden tarve on tilastollisesti ollut suurta. Nuorisovastaanoton toiminnan ja sinne tulleiden lisäresurssien odotetaan osaltaan vähentävän muun muassa mielenterveystiimien jonopainetta nuorten aikuisten asiakkaiden osalta ja ehkäisemään jatkossa jonojen syntymistä.

Tampere on vahvasti mukana PirSOTE-hankkeessa, jonka yhtenä tavoitteena on perustason mielenterveyspalveluiden vahvistuminen Pirkanmaalla. Hankkeen keskeiset kulmakivet ovat palvelujen saatavuus matalalla kynnyksellä, konsultaatioavun saaminen perustasolle ja henkilökunnan osaamisen kehittäminen. Hankkeen odotetaan tuovan uusia näkökulmia mielenterveyspalveluiden kehittämistyölle.

Jotta hoitotulokset olisivat mahdollisimman pysyviä, on tärkeää huomioida myös sosiaaliset olosuhteet ja tarjota mielenterveyspalveluita tukevia sosiaalityön palveluita. Kuntoutuspsykoterapian hakuprosessi on usein nuorelle työläs: nuoret eivät välttämättä suoriudu terapiaan hakeutumisesta ja terapeutin löytämisestä itsenäisesti, vaan tarvitsevat tuekseen monialaista sosiaali- ja terveydenhuollon apua. Jos prosessi saadaan viiveettömäksi, saattaa se tukea hoitotuloksia ja nuoren kokonaistilannetta. Kuntoutuspalveluihin hakeutumiseen liittyvää kehittämistyötä on aloitettu Tampereen kaupungin aikuissosiaalityön palveluissa.

Terapeuttisen avun suuri tarve ja hoitoon pääsyn hitaus on tiedostettu palveluissa. Tavoitteena on vastata tähän haasteeseen lisäämällä resurssien painotusta mielenterveystyöhön, kouluttamalla henkilökuntaa,

lisäämällä konsultaatioita, hyödyntämällä tehokkaammin nettiterapiaa ja lyhyen psykoterapian palveluseteliä sekä vahvistamalla yhteistyötä muiden toimijoiden ja hankkeiden kanssa.

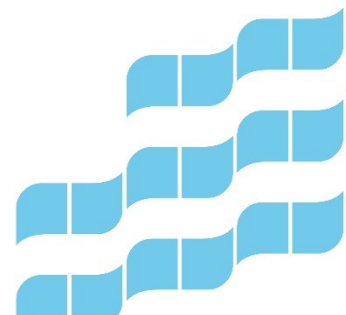
Kaupunginvaltuusto päätti kesäkuussa lisätalousarviosta vuodelle 2021 mielenterveyspalveluihin ja oppilas- ja opiskelijahuoltoon hoitojonojen purkamiseksi. Lisätalousarviota valmisteltiin sosiaali- ja terveyspalvelujen, elinvoima- ja kilpailukyvyyn sekä sivistyspalvelujen palvelualueiden yhteistyönä. Lisäresursseja lasten ja nuorten mielenterveyspalveluihin sekä oppilas- ja opiskelijahuoltoon myönnettiin vuodelle 2021 yhteensä 0,8 M€ ja ne kohdistuivat koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon, perus- ja toisen asteen oppilashuoltoon, perheneuvolan ja nuorten psykoterapian palveluseteliin sekä erikoissairaanhoidon ostopalveluihin. Toimenpiteiden aloitusajankohta on pääosin 1.8.2021. Kaikki esitetyt toimenpiteet ovat pysyviä resurssien lisäyksiä, jotka huomioidaan myös vuoden 2022 talousarviokehityksessä. Koko vuotiset kustannukset ovat yhteensä noin 2,0 M€ (lisätalousarvio 2021 0,8 M€ + lisäys vuodelle 2022 1,2 M€) ja tarkoittavat 28 htv:n lisäystä kaupungin palveluihin ja 8 htv:n lisäystä PSHP:n tuottamiin lasten- ja nuorisopsykiatrian palveluihin.

Yhteistyötä tehdään tiiviisti sairaanhoitopiirin erikoissairaanhoidon kanssa. Lasten, nuorten ja perheiden palveluista kokoonnutaan säännöllisesti Tampereen yliopistollisen sairaalan toimialue 4:n (lastentautien, lastenpsykiatrian, nuorisopsykiatrian sekä naistentautien ja synnytysten vastualueet) kanssa yhteistyöneuvotteluihin, joissa keskustellaan muun muassa lasten ja nuorten mielenterveyshaasteista ja niihin liittyvistä yhteistyökuvioista. Terapiatakuumalli otetaan seuraavan kokouksen asialistalle. Syksyllä 2020 on kaupungin mielenterveys- ja päihdepalveluiden integraation yhteydessä perustettu Pirkanmaan sairaanhoitopiirin kanssa yhteistyöryhmä perusterveydenhuollon mielenterveys- ja päihdetyön kehittämiseksi. Työryhmässä keskustellaan yli 18-vuotiaita koskevista yhteistyökysymyksistä kaupungin ja sairaanhoitopiirin kesken. Perusterveydenhuollon mielenterveys- ja päihdetyön kehittämistyöryhmän toimenpidesuunnitelmaan on nostettu muun muassa moniammatillisten ja matalan kynnyksen konsultaatiokäytäntöjen kehittäminen ja käyttöönotto. Terapiatakuumalli otetaan seuraavan kokouksen asialistalle. 8.9. järjestetään sairaanhoitopiirin ja kuntien yhteistyöseminaari, jonka tavoitteena on löytää yhteisiä ratkaisuja muun muassa lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen varhaisvaiheen ja avohoidon palveluiden tehostamiselle.

Muiden kuntien olemassa olevia terapiatakuumalleja ei löytynyt. Helsingin kaupungilla oli toukokuussa 2021 kaupunginhallituksen käsittelyssä valtuustoaloite mielenterveyspalvelujen terapiatakuun toteuttamisesta koko kaupungin alueella, ja päätös asiasta oli ehdotuksen mukainen. Päätös kuitenkin tarkoitti, että mielenterveys- ja päihdepalveluita kehitetään laatimalla konkreettinen suunnitelma terapiatakuun toteuttamiseksi, tavoitteena terapiatakuun toteuttaminen vuonna 2022, sekä laatimalla suunnitelma perustason mielenterveyspalveluiden piiriin pääsyn ja ensikontaktin saamisen nopeuttamiseksi siten, että tavoitteena on enintään kaksi viikkoa kiireettömässä tapauksissa. Mallin tarkempaa toteutusta ja sen kustannuksia ei ole vielä tiedossa.

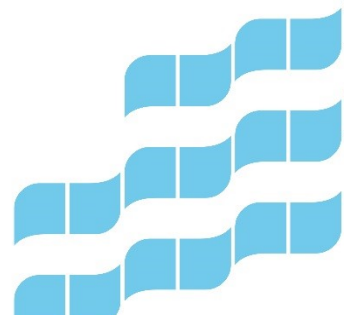
Eduskunnassa käsittelyssä olevaan (käsittely viivästynyt koronapandemian vuoksi) terapiatakuukansalaisaloitteeseen liittyvään selvitystyöhön pohjautuen kustannusarvioksi voidaan esittää, että nuorisolain piirissä oleville tamperelaisnuorille (alle 30-vuotiaiden) terapiatakuun vuotuinen kustannus olisi arviolta noin 570 000 euroa. Terapiatakuu-aloitteen edetessä eduskunnassa, tulisi valtion korvata kustannukset, jotta muiden mielenterveyspalvelujen palvelutaso ja kehittäminen voidaan varmistaa.

Anna-Kaisa Iksen pormestariohjelmassa on kirjattu, että terapiatakuusta tulee luoda Tampereen malli, joka varmistaa erityisesti nuorten hoitoon pääsyn nopeasti, kun mielenterveysongelmia ilmenee.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisvastuun siirtyessä hyvinvointialueille vuoden 2023 alusta, pormestariohjelman mukaisiin sosiaali- ja terveyspalvelujen painotuksiin keskitytään erityisesti vuoden 2022 toiminnan ja talouden suunnittelussa, jonka jälkeen työ jatkuu hyvinvointialueen kanssa tiiviissä yhteistyössä.

Jos Tampereella lähdetään luomaan terapiatakuu-mallia, asiaa tulee selvittää tarkemmin. Vuoden 2022 talousarvioesityksessä ei ole varauduttu terapiatakuun aiheuttamiin kustannuksiin.

Valtuustoaloite: Toteutetaan Tampereen malli terapiatakuusta

Nuorten mielenterveysongelmat ovat lisääntyneet räjähdysmäisesti. Mielenterveys- ja uupumisongelmien kanssa kamppailevien nuorten on saatava apua nopeasti. Ongelmat eivät odottamalla parane, ja nopealla avulla voidaan usein estää tilanteen kärjistyminen.

Tämän ongelman ratkaisemiseksi nuorille ja opiskelijoille on luotava Tampereen malli terapiatakuusta siten, että asiantuntijan puheille pääsee viikkojen - ei kuukausien - kuluessa.

Esimerkiksi korkeakouluopiskelijoista moni on muuttanut uudelle paikkakunnalle, eikä vanhoja turvaverkostoja ole lähellä. Moni asuu ensimmäistä kertaa muualla kuin lapsuudenkodissaan. Koronapandemian aikana uudet kaveripiirit eivät välttämättä ole päässeet muodostumaan ja sosiaalisten kontaktien määrä on vähäinen. Opintouupumus ja mielenterveysongelmat lisääntyvät, mikä on näkynyt Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön tarjoamien mielenterveyspalveluiden kysynnän 26 prosentin kasvuna vuonna 2020.

Samaan aikaan palveluihin ei pääse, koska jonotusajat ovat pitkiä. Korkeakouluopiskelijoiden tilanteen tekee lisäksi hankalammaksi se, että heidän on hakeuduttava ensisijaisesti YTHS:lle ja vasta sitten muihin julkisiin palveluihin. Sama ongelma koskee useita muita matalan kynnyksen palveluita, joihin tällä hetkellä vaaditaan lähete ja tuodaan tarpeeton kynnys hoitopäätöseen. Pompottelu uupumuksen keskellä tekee hoitopäätöksestä entistä hankalampaa. Kuukausia jatkuva siirtely ovelta toiselle ei ole kohtuullista. Tilanne ei helpotu sittenkään, jos onnistuu saamaan terapialähetteen, koska terapeuttien kalenterit ovat täynnä pitkälle tulevaisuuteen.

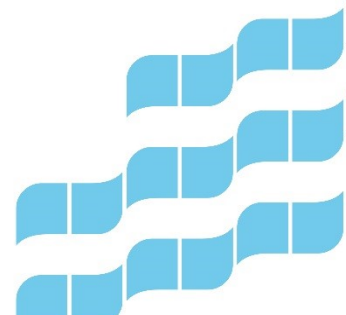
Tampereen kaupungin ja sairaanhoitopiirin tulee kutsua sektorin toimijat saman pöydän ääreen luomaan nuorisolain piirissä oleville nuorille (alle 30v) Tampereen kaupunkiseudun terapiatakuumalli, jotta nuoret saavat apua nopeasti. Keskusteluun täytyy kutsua esimerkiksi Pirkanmaan sairaanhoitopiiri, YTHS, sektorin keskeiset yritykset sekä järjestöt. Tavoitteena täytyy olla, että apua saa viikossa riippumatta siitä minkä kanavan kautta nuori sitä etsii. Koska mielenterveyspalveluiden ammattilaisia ei ole tällä hetkellä tarpeeseen nähden riittävästi, on huolella mietittävä, missä tilanteissa myös muut tahot voivat tukea. Pikainen, ratkaisukeskeinen apu voi käytännössä vähentää myöhempiä vaativampien palveluiden tarpeita.

Pormestariohjelma ja kaupunkistrategia ovat viimeistään paikat, jossa tämä asia täytyy ratkaista. Tampereen tulee olla Suomen nuoriso- ja opiskelijaystävällisin kaupunki myös vaikeissa elämäntilanteissa. Tampereen kaupungin on ratkottava tämä ongelma muiden toimijoiden kanssa yhteistyössä. Keinojen etsiminen nopeaan avun saamiseen on taloudellisesti järkevää, mutta ennen kaikkea inhimillinen teko vaikeassa tilanteessa olevalle kuntalaiselle.

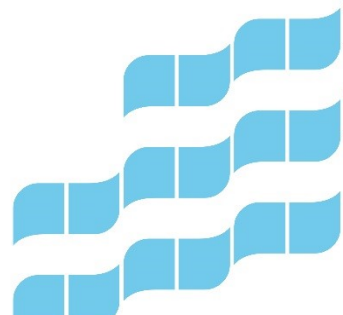
Me allekirjoittaneet valtuutetut esitämme, että Tampereelle luodaan pikaisella aikataululla malli terapiatakuusta yhteistyössä muiden alan toimijoiden kanssa. Lisäksi esimerkkejä hyvistä toimintamalleista selvitetään toisista kunnista, joissa ongelmaan on löydetty toimivia ratkaisuja.

Kokoomuksen, KD:n ja RKP:n valtuustoryhmä
sekä lisäksi

Inna Rokosa
Aila Dündar-Järvinen
Vilhartti Hanhilahti
Ari Wigelius

Petri Siuro
Milka Hanhela
Esa Kanerva
Minna Minkkinen
Johanna Loukaskorpi
Ulla-Leena Alppi
Tiina Elovaara
Mikko Aaltonen
Kukka Kunnari

Valtuustoaloite Kaupin vastaanottokeskuksen muuttamiseksi turvakodiksi – Veikko Vallin

Kaupunginvaltuutettu Veikko Vallin on esittänyt valtuustoaloitteessaan 11.12.2020 Kaupin vastaanottokeskuksen muuttamista turvakodiksi.

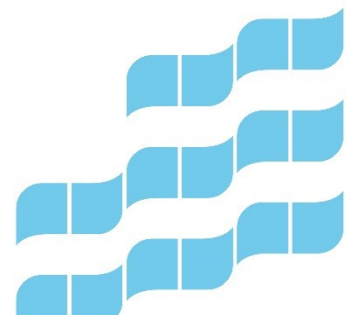
Aloitteen mukaista toimintaa ei ole tarkoituksenmukaista järjestää nykyisissä vastaanottokeskuksen tiloissa niiden ollessa siihen soveltumattomat. Nykyisen lain perusteella turvakotitoiminta on Terveyden- ja hyvinvointilaitoksen (THL) koordinoimaa ja valtion rahoittamaa ja palvelut ovat tarkoitettu kaikille, asuinkunnasta riippumatta. Tampereen alueella turvakotitoimintaa järjestää Tampereen ensi- ja turvakoti.

Suomi on ratifioinut ns. Istanbulin sopimuksen (Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta). Sopimuksessa on määritelty mm. turvakotipaikkojen määrästä. Istanbulin sopimuksen mukaan turvakotipaikkoja pitäisi 1/10 000 asukasta kohden. Tällä hetkellä Suomessa on 29 turvakotia, joissa on yhteensä 211 perhepaikkaa. Tampereella toimii kaksi turvakotia Tampereen ensi- ja turvakoti ry:n ylläpitämää turvakotia. Mutkakadun turvakoti on perustettu vuonna 1984 ja Hämeenkadun turvakoti avattiin vuonna 2018. Näissä on perhepaikkoja yhteensä 17.

Vuonna 2015 astui voimaan ns. turvakotilaki (Laki valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle (1354/2014). Laki määrittelee, että turvakotipalvelut ovat tarkoitettu kaikille lähisuhdeväkivaltaa tai sen uhkaa kokeneille. Turvakodista saa suojan väkivallalta, apua väkivallan loppumiseksi sekä akuuttiin tilanteeseen ammatillista tukea, neuvontaa ja ohjausta. Turvakoti on avoinna ympäri vuorokauden vuoden jokaisena päivänä. Turvakodissa oleminen on maksutonta. Turvakotipalvelun tuottajalle maksetaan turvakodin ylläpitoon liittyvät kustannukset valtion rahoituksesta. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos koordinoi turvakotitoiminnan rahoitusta ja myöntää vuosittain turvakodeille rahoituksen huomioiden valtion talousarviossa turvakotitoimintaan määrätyn rahoituksen.

Tampereella toimivat turvakodit ovat olleet täynnä ja vuonna 2020 turvakodeilta ohjattiin yli 200 kertaa asiakas toiseen turvakotiin tilapuutteen takia. Valtio on pyrkinyt lisäämään turvakotien paikkamäärää myöntämällä turvakotien rahoitukseen lisärahoitusta, johon haku päättyi 15.9.2020. Tampereen ensi- ja turvakoti sai 11.12.2020 rahoituksen uuden turvakodin perustamiseksi Kaukajärvelle, Tampereen kaupungin tätä varten luovuttamalle sosiaalipalveluille kaavoitetulle vuokratontille. Uusi yksikkö avataan viimeistään 1.2.2022 ja siinä on kaksi yhdeksän paikkaista yksikköä. Toinen yksikkö on uusi turvakoti (9 paikkaa) ja toiseen yksikköön muuttaa Mutkakadun turvakoti, jonka paikkamäärä lisääntyy yhdellä ja lisäksi uudet toimitilat vastaavat paremmin turvakotitoimintaan tarvittavia tiloja.

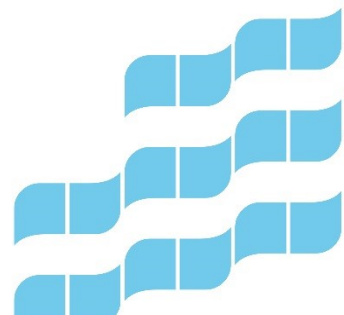
Tampereen kaupunki pitää tärkeänä, että lähisuhdeväkivallasta ja sen uhasta kärsiville on toimivat palvelut. Turvakotitoiminta on kuitenkin lailla säädettyjä ja valtion rahoittamaa. Uuden turvakotiyksikön kustannukset ovat vuositasolla keskimäärin noin miljoona euroa riippuen yksikön koosta ja tilasta. THL on mm. edellyttänyt, että turvakotien asukashuoneissa on omat hygieniatilat ja toiminnassa on huomioitava turvallisuuskysymykset, esim. onko tiloissa muuta toimintaa. Aloitteessa esitetty Kaupin vastaanottokeskus ei täten ole tilana toimiva vaihtoehto turvakotitoiminnalle.

Lisäksi on huomioitava, että turvakotipalvelun tuottaja ei voi lain mukaan valita asiakkaitaan esim. asuinpaikan mukaan. Palvelun tuottaminen vain tamperelaisille olisi siten vastoin nykyistä lainsäädäntöä. Mikäli Tampereen kaupunki alkaisi tuottaa turvakotipalvelua, tulisi kaupungin hakea rahoitusta THL:ltä. THL on juuri myöntänyt Tampereelle kolmannen turvakodin perustamiseen rahoituksen, joten on epätodennäköistä, että rahoitusta uuteen yksikköön tulisi. Rahoitusta uuteen yksikköön tarvittaisiin vuositasolla noin 0,9–1 miljoonaa euroa. Ei ole tarkoituksenmukaista, että kaupunki lähtisi tuottamaan turvakotitoimintaa.

Aloitteessa ehdotetut Kaupin sairaalan tilat ovat turvakotitointaan tällä hetkellä sopimattomat; ainoastaan noin 7–10 paikkaa (enintään yksi kerros) tulisi käyttöön tällä hetkellä 200 paikkaisesta yksiköstä. Turvakotitoimintaa varten tulee jokaisessa huoneessa olla omat hygieniatilat ja on huomioitava myös muut THL:n asettamat kriteerit (huoneen koko, yhteistä tilaa asiakkaille, kokous- ja neuvottelutilat, ryhmätilat, lapsille omat tilat) ja lisäksi aluehallintoviraston (AVI) vaatimukset. Huomioitava olisi myös ruokapalvelujen toteuttaminen, paloturvallisuus jne., joiden kustannukset nousisivat vähintään 0.15 miljoonaan euroon vuositasolla.

Vuoden 2022 talousarvioesityksessä ei ole varauduttu muuttamaan Kaupin vastaanottokeskusta turvakodiksi.

Tampereella perjantaina, 11. joulukuuta 2020

VALTUUSTOALOITE**KAUPIN VASTAANOTTOKESKUKSEN MUUTTAMINEN TURVAKODIKSI**

Tampereen kaupungin vastaanottokeskus perustettiin Kaupin sairaalan tiloihin vuonna 2016. Vastaanottokeskuksessa on tällä hetkellä reilut 200 asukasta, joista noin puolet lapsiperheitä.

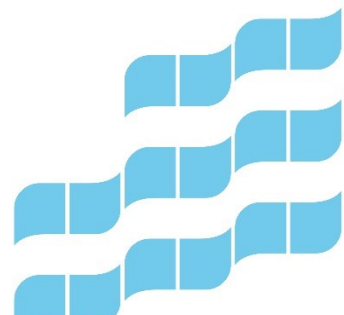
Osittain koronaviruspandemian vuoksi on maahamme saapuvien turvapaikanhakijoiden ja laittoimien siirtolaisten määrä vähentynyt huomattavasti. Tämä on toivottava kehityssuunta, jota Tampereen kaupungin olisi syytä myös omilla päätöksillään edesauttaa. Maahanmuuttopolitiikkaa voidaan hyvin tehdä kuntatasollakin, sillä päätöksellä olisi merkittävä signaalivaikutus.

Jotta Tampere ei omalta osaltaan toimisi vetovoimatekijänä laittomalle siirtolaisuudelle, on nyt hyvä hetki tehdä päätös vastaanottokeskuksen toiminnan lopettamisesta. Humanitäärinen maahanmuutto aiheuttaa kaupungille ylimääräisiä kustannuksia sekä kasvattaa segregaatiokehityksen vaaraa. Riski siitä, että myös kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneet vastaanottokeskuksen asukkaat eli ns. ”paperittomat” eivät palaa kotimaahansa, vaan jäävät Tampereelle, on ilmeinen. Laitonta oleskelua ei tule tehdä mahdolliseksi, vaan luoda olosuhteet, jotka kannustavat omaehtoiseen paluuseen.

Vastaanottokeskuksen sijaan Kaupin sairaalan tiloihin voitaisiin järjestää esimerkiksi naisten ja lasten turvakoti tai muuta matalan kynnyksen palvelua, kuten esimerkiksi asunnottomien kansalaisten hätämajoitusta.

Yllä mainittujen perusteella esitän, että Tampereen kaupunki tekee päätöksen Kaupin vastaanottokeskuksen toiminnan hallitusta alasajosta, joka toteutetaan vuoden 2021 aikana, ja luovuttaa tilat turvakotia tai vastaavaa hätämajoitusta varten.

Kaupunginvaltuutettu Veikko Vallin (ps)

Valtuustoaloite rakenteellisen sosiaalityön kehittämiseksi ja vahvistamiseksi – Ulla-Leena Alppi ym.

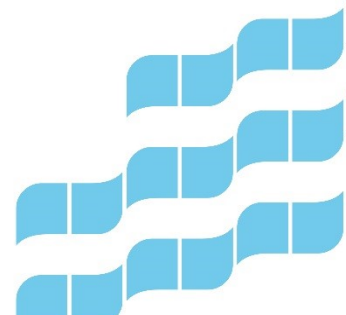
Ulla-Leena Alpin valtuustoaloitteessa TRE:3027/05.00.01/2021 ehdotetaan, että Tampereella kehitetään ja vahvistetaan vaikuttavaa rakenteellista sosiaalityötä ja turvataan sen tarvitsemat resurssit. Aloitteessa nostetaan esiin, miten köyhyys ei ole ainoastaan toimeentulon äärimmäistä niukkuutta, vaan se ilmenee myös kokemuksena osattomuudesta ja syrjäytymisestä. Aloitteessa todetaan, että köyhyyden torjumiseksi ja poistamiseksi tarvitaan merkittäviä rakenteellisia muutoksia sekä vahvaa rakenteellista sosiaalityötä.

Aloitteessa kerrotaan, että Tampereella on perustettu aikuissosiaalityön rakenteellisen sosiaalityön tiimi syksyllä 2019. Lapsiperheiden sosiaalityön puolella toimii vastaava tiimi. Valtuustoaloitteessa todetaan, että osin uudenlainen ajattelu vaatii koulutusta sekä resursseja ja esitetään, että Tampereella kehitettäisiin ja vahvistettaisiin vaikuttavaa rakenteellista sosiaalityötä. Tämän toteutumiseksi tulisi turvata rakenteellisen sosiaalityön tarvitsemat resurssit.

Sekä lapsiperheiden että aikuisten parissa tehtävässä sosiaalityössä tulevat näkyväksi ihmisten köyhyys, osattomuus ja yksinäisyys sekä näiden liitännäisilmiönä yhteiskunnasta syrjäytyminen. Pitkäaikaistyöttömyys, terveyden ja/tai elämänhallinnan menettäminen sekä sitä seuraava toimintakyvyn lasku heikentävät ihmisen hyvinvointia ja aiheuttavat usein monimuotoista avun tarvetta. Sosiaalityössä nähdään konkreettisesti, mitä tuen tarpeita sosiaalipalveluihin hakeutuvilla kuntalaisilla on, ja mitä haasteita tai palveluiden puutteita palvelujärjestelmässämme ilmenee. Sosiaalityössä tarkastellaan hyvinvointiin, terveyteen ja sosiaalisiin olosuhteisiin liittyvää palvelu- ja auttamisjärjestelmää kokonaisuudessaan. Sosiaalityön asiakkailta on usein erityisiä vaikeuksia hakea ja saada tarvitsemiaan palveluita, minkä lisäksi heillä voi olla useita samanaikaisia tuen ja palveluiden tarpeita.

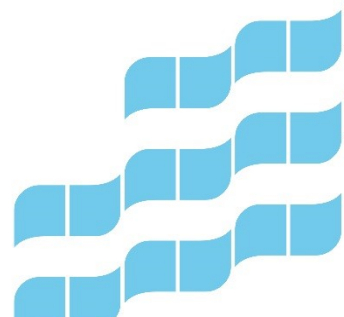
Sosiaalihuoltolaissa määrätään erikseen (7§) rakenteellisesta sosiaalityöstä. ”Rakenteellisella sosiaalityöllä on huolehdittava sosiaalista hyvinvointia ja sosiaalisia ongelmia koskevan tiedon välittämisestä ja sosiaalihuollon asiantuntemuksen hyödyntämisestä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi.” Sosiaalityöllä on erityinen velvoite välittää tietoa kuntalaisten hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä, niiden yhteiskunnallisista yhteyksistä sekä tietoa tarpeisiin vastaavien sosiaalipalveluiden vaikutuksista. Rakenteellisen sosiaalityön keinoin voidaan tunnistaa ja puuttua sellaisiin rakenteisiin ja mekanismeihin, jotka aiheuttavat inhimillistä kärsimystä ja pahoinvointia yhteisöissä, kustannuksia kunnalle sekä johtavat siihen, että ihmiset joutuvat erityispalveluiden piiriin ja pitkäkestoisiin asiakkuuksiin. Tampereella rakenteelliseen sosiaalityöhön ei ole varattu henkilöstöresurssia, vaan sitä tehdään vaativan asiakastyön ohella.

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos on Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskusohjelman osana toteutettavassa sosiaalihuollon kehittämissuunnitelmassa nostanut yhdeksi kehitettäväksi osa-alueeksi rakenteellisen sosiaalityön. Tampere edistää rakenteellisen sosiaalityön maakunnallista mallintamista sisällyttämällä sen myös Pirkanmaan tulevaisuuden sote-keskus -kehittämissuunnitelman kehittämistoimenpiteeksi. Rakenteellista sosiaalityötä toteutetaan tällä hetkellä kunnissa vaihtelevasti, minkä vuoksi THL on kuntakyselyllä kesäkuussa 2021 kerännyt tietoa kunnista mm. rakenteellisen sosiaalityön järjestämisestä ja siitä, mitä tietoa olisi tärkeä tuottaa siten, että se edistäisi kansallisella

tasolla palvelujärjestelmien arviointia ja ohjausta. Tampereella rakenteellista sosiaalityötä toteutetaan tällä hetkellä aikuissosiaalityössä ja lapsiperheiden kanssa tehtävässä sosiaalityössä, mutta esimerkiksi vanhuspalveluissa, vammaispalveluissa tai päihdepalveluissa systemaattisia toimintamalleja ei vielä ole. Tampereella rakenteellisen sosiaalityön kokonaisuus ei ole yhteisesti koordinoitu. Yhteistyö poliittisten päättäjien ja toisaalta kaupungin oman tiedontuotannon kanssa olisivat ensiarvoisen tärkeitä, jotta rakenteellista sosiaalityötä ja sosiaalista raportointia olisi mahdollista laadukkaasti ja vaikuttavasti toteuttaa.

Jotta rakenteellista sosiaalityötä voitaisi tehdä Tampereen kaupungissa entistä systemaattisemmin, vaatisi se käytännössä henkilöstöresurssia työtä varten. Sosiaalityön palveluissa Tampereella ei ole ollut mahdollista irrottaa sosiaalityöntekijää vastaamaan rakenteellisen sosiaalityön kehittämisestä ja koordinoinnista, koska se olisi pois asiakastyöstä. Jotta systemaattinen koordinointi- ja kehittämistyö mahdollistuisi, edellyttäisi se yhden kokoaikaisen kehittäjä-sosiaalityöntekijän lisäämistä (1 henkilötyövuosi), jonka kustannukset ovat 50 000 euroa vuositasolla. Vuoden 2022 talousarviossa ei ole varauduttu tähän lisäykseen.

Valtuustoaloite rakenteellisen sosiaalityön kehittämiseksi ja vahvistamiseksi

”Köyhyys on syvää osattomuutta, eriarvoisuutta, puutetta kaikesta siitä, mikä on toisille normaalia. Se on sairauksien kanssa vielä lohduttomampaa, eli sitä toivoa ei todellakaan ole ollut näkyvässä näinä kymmeninä vuosina”.

” Menee nukkumaan nälkäisenä. Ei ole varaa ostaa lääkkeitä. Ei ole varaa tarjota lapsille asioita, joita kavereilla on. ...Joutuu sanomaan lääkärille, että minulla ei ole tuohon varaa. ... Köyhyys on masentava kutsu itsemurhaan”.

”Koko ajan rahat loppu, laskut aina myöhässä samasta syystä. En elä leveästi, en tupakoi tai juo alkoa, en harrasta mitään, silti rahat ei riitä. Pelkään koko ajan luottotietojen menetystä, lääkäriin en uskalla mennä.”

” Syrjään jäämisen kokemukset, pakko tinkiä asioista joita tarvitsisi, häpeän tunteet joista seuraa se että peittelee tilannettaan”.

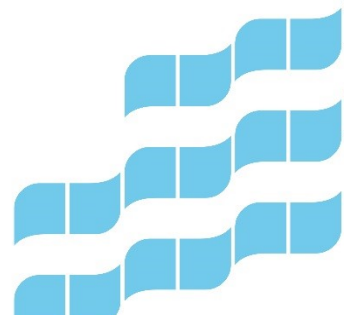
”Mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämään tai yhteiskuntaan ovat joko äärettömän karsittuja tai olemattomat”.

Tutkimuksessaan Kertomuksia nykyajan köyhyydestä: syitä ja ratkaisuehdotuksia Eeva-Maria Grekula sai muiden muassa yllä olevia vastauksia kysyessään miten köyhät ihmiset itse määrittelevät suomalaisen köyhyyden.

Kuten lainauksistakin voi lukea köyhyys ei ole ainoastaan toimeentulon äärimmäistä niukkuutta ja jatkuvia rahahuolia. Se on myös kokemuksia osattomuudesta, syrjäytymisestä, pelosta, turvattomuudesta. Ja häpeästä. Häpeän ja syyllisyydentunteita lisää se, että julkisessa keskustelussa usein otaksutaan köyhyyden olevan yksilöllinen ongelma, köyhien ihmisten omaa syytä. Se on ani harvoin, jos koskaan, totta. Köyhyys on usein ylisukupolvista, periytyvää. Pitkään jatkunut työttömyys tai sairastaminen voivat johtaa köyhyyteen. Niin myös epäonnistumiset yrittäjyydessä. Kuka tahansa on voinut ajautua köyhyyteen, muulloinkin kuin koronapandemian oloissa.

Toisin kuin menneinä vuosikymmeninä ei absoluuttinen köyhyys ja huono-osaisuus enää koettele kansalaisten enemmistöä. Se on vähemmistöjen taakka; köyhyys on erkaantunut omaan ”marginaaliinsa”. Kun hyvin köyhiä ihmisiä on lukumääräisesti vähemmän, köyhyys erottuu, mutta ei enää puhuttele enemmistöjä. Erilaiset todellisuudet eivät kohtaa. Asuinalueet ovat jo paljolti eriytyneet ihmisten tulotason mukaan. On kerrostaloalueita, joissa asuu vain hyvin vähävaraisia ihmisiä, usein maahanmuuttajia, ja joiden kouluissa on vain vähävaraisten perheiden lapsia.

Myös politiikassa on selkeästi nähtävissä se, että köyhyyden torjumista ja poistamista ei laajasti pidetä välttämättömänä osana yhteistä hyvinvointia. Se toki kirjataan strategioihin ja hyvinvointisuunnitelmiin. Konkreettiset toimenpiteet ovat kuitenkin riittämättömiä. Tampereella on tehty köyhyysohjelmia, mutta niiden toteuttamiseen myönnetyt määrärahat ovat olleet vaatimattomia.

Köyhyyden torjunnassa ja poistamisessa tarvitaan merkittäviä rakenteellisia muutoksia, kuten parempaa työllisyyttä, mutta vallitsevaa köyhyyttä ja huono-osaisuutta voidaan helpottaa monin tavoin, kuten vaikuttavalla sosiaalityöllä ja -turvalla.

Julkisessa keskustelussa kuulee otaksuvia myös siitä miten sosiaaliturvaa käytetään väärin. Muun muassa Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen valtakunnallisista selvityksistä kuitenkin tiedetään asian olevan päinvastoin. Likikään kaikki sosiaaliturvaan oikeutetut eivät ensinnäkään tunne oikeuksiaan, eivätkä siitä syystä hae toimeentulotukea tai muuta sosiaaliturvaa. Myös monet oikeuksistaan tietoiset ihmiset jättävät hakematta tukea, koska kokevat sen nöyryyttäväksi, tai liian vaikeaksi.

Jo vuodelta 2005 olevassa tutkimuksessaan Hyvinvointivaltion lupaukset ja kohtuuttomat tapaukset Anna Metteri osoitti miten vaikeaa voi olla saada apua, kohdata järjestelmässä ymmärrettävää, ”huolta pitävää ja kunnioittavaa asennetta sekä ihmisistä välittämistä niissäkin tilanteissa, joissa ei ole mahdollista vastata tarpeisiin juuri asiakkaan toivomalla tavalla”. Metteri puhuu ”järjestelmän kiertolaisista”, jotka eivät saa oikeaa ja oikea-aikaista apua ja siitä syystä joutuvat kuormittamaan palvelujärjestelmiä pitkittyneesti. Nämä huomioidut ovat yhä ajankohtaisia ja lisäävät tarvetta rakenteelliselle sosiaalityölle, jossa asiakasta kuullaan ja hänen tilanteensa nähdään myös suhteessa ympäröivään yhteiskuntaan.

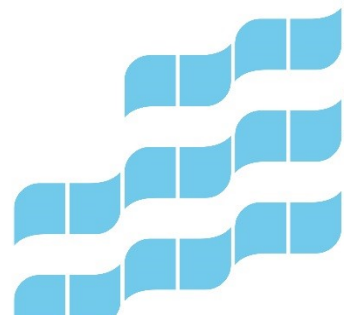
Sosiaalityö on sote-uudistuksen myötä siirtymässä hyvinvointialueelle, mutta se ei poista, vaan lisää tarvetta kehittää sosiaalityötä entistä vaikuttavampaan suuntaan.

Kun köyhyys ja sen synnyttämät sosiaaliset ongelmat ovat rakenteellisia, yhteiskunnallisia, on niihin vastaamisessa oltava vahva yhteisöllinen ajattelu. Tarvitaan rakenteellisia ratkaisuja, niiden mukana vahvaa rakenteellista sosiaalityötä. Rakenteellisen sosiaalityön määritelmän mukaan se tekee näkyväksi sosiaalihuollon asiakkaiden ongelmia ja tarpeita, mutta myös vahvuuksia, sekä niiden suhteita yhteisöön ja yhteiskuntaan. Rakenteellisen sosiaalityön avulla voidaan tunnistaa ja puuttua rakenteisiin ja mekanismeihin, jotka tuottavat inhimillistä kärsimystä ja pahoinvointia yhteisöissä, ihmisten joutumisen pitkäaikaisiin asiakkuuksiin erityispalveluissa, ja niin ollen kustannuksia kunnille.

Sosiaalihuoltolain mukaan rakenteellinen sosiaalityö on ”asiakastyöhön perustuvan tiedon tuottamista asiakkaiden tarpeista ja niiden yhteiskunnallisista yhteyksistä ja tarpeisiin vastaavien sosiaalipalvelujen ja muun sosiaalihuollon vaikutuksista”. Toimintatapoina ovat esimerkiksi kehittäjäasiakkaat, asiakasraadit ja kokemusasiantuntijat. Sosiaalityön kentältä kerätyn tiedon merkitys on siinä, että se antaa kulloinkin ajankohtaista tietoa kunnan asukkaiden arjesta ja osoittaa suuntaa mihin sosiaalityössä on syytä panostaa.

Keskeinen menetelmä päätöksentekijöille on myös sosiaalinen raportointi. Tässä vuosittaisilla sosiaaliamiesten kertomuksilla on merkittävä roolinsa, ja onkin vaikea ymmärtää miksi Tampereella ei ole käytäntönä tuoda kertomuksia kaupunginvaltuustoon. Vasemmistoliiton valtuustoryhmän edustaja kaupunginhallituksessa on tätä vuosittain esittänyt saamatta esitykselle tukea. Kun vaikuttavan rakenteellisen sosiaalityön tavoitteena on sosiaalityötä tekevien ja kunnallisten luottamushenkilöiden yhteisen ymmärryksen ja yhteistyön lisääminen, olisi koko valtuustolle tärkeää saada sosiaaliamiehen kertomuksessa oleva tieto. Sama tieto ei välity muista valtuustoon tulevista kertomuksista.

Tampereella on perustettu aikuissosiaalityön rakenteellisen sosiaalityön tiimi syksyllä 2019. Se on tehnyt arvokasta työtä oman sosiaalityön ohessa ilman lisäresurssointia. Lapsiperheiden sosiaalityön puolella vastaava tiimi on aloittamassa. Nämä ovat hyviä alkuja sille, että rakenteellinen ajattelu ja työ juurtuu laajasti sosiaalityöhön. Osin uudenlainen ajattelu vaatii koulutusta ja resursseja.

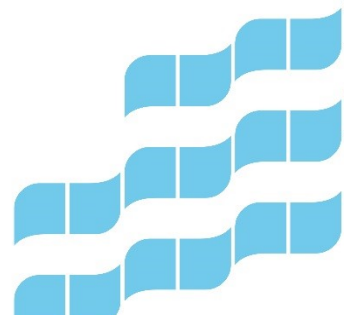

Edellä olevan perusteella esitämme, että Tampereella kehitetään ja vahvistetaan vaikuttavaa rakenteellista sosiaalityötä ja turvataan sen tarvitsemat resurssit.

Tampereella 18.4. 2021

Ulla-Leena Alppi

Mikko Aaltonen
Minna Minkkinen
Sinikka Torkkola
Noora Tapio
Milka Hanhela

**Valtuustoaloite maksuttomien kuukautisvälineiden tarjoamiseksi nuorille ja vähävaraisille –
Tampereen vihreä valtuustoryhmä ja Tampereen vasemmistoliiton valtuustoryhmä**

Tampereen vihreä valtuustoryhmä ja vasemmistoliiton valtuustoryhmä esittävät aloitteessaan, että julkinen sektori voisi tukea kuukautisterveyttä tarjoamalla suojia ja helposti saatavilla olevaa tietoa nykyistä paremmin. Aloitteen mukaan Tampereen tulisi selvittää mahdollisuutta tarjota maksuttomia kuukautisvälineitä nuorille ja muille niitä tarvitseville.

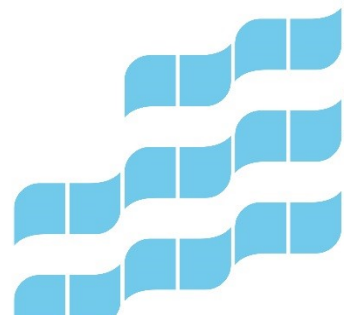
Mikäli mahdollinen kuukautisvälineiden jakelu toteutettaisiin opetus- ja koulutuspalveluiden piirissä olevien nuorten osalta koulu- ja opiskeluterveydenhuollon tai muiden soveltuvien terveyspalveluiden kautta, tulee huomioida toiminnan edellyttämä tarve henkilöstövoima-varojen vahvistamiselle. Terveyspalveluiden ammattilaisten toimiessa välineiden jakajina tilanteet voisivat olla otollisia hetkiä asiakkaiden kysymyksiin vastaamiselle ja monenlaiselle seksuaaliterveys- ja yleiselle terveysneuvonnalle. Tämä sinänsä myönteinen asia ei kuitenkaan ole sellaisenaan istutettavissa nykyiseen erittäin kuormitettuun terveydenhoitajan työnkuvaan.

Seksuaaliterveys- ja muuta yleistä murrosiän kehitykseen (ml. kuukautiset) liittyvää terveysneuvontaa annetaan jo nykyiselläänkin esim. kouluterveydenhuollossa osana joka vuotisia terveystarkastuksia. Tämän lisäksi näistä asioista puhutaan myös terveystiedon tunnilla tai terveydenhoitajien mahdollisesti pitämässä ryhmätapaamisissa. Kaikki tähän aihepiiriin liittyvä neuvonta ja ohjaus on tärkeä osa kouluterveydenhuollon, etenkin terveydenhoitajien ennalta ehkäisevää työtä. Lisäksi satunnaisissa tilanteissa on tälläkin hetkellä ollut mahdollisuus saada kuukautissuoja terveydenhoitajalta, jos tarve ilmenee kesken koulupäivän. Myös opiskeluterveydenhuollossa neuvontaa annetaan tarvittaessa tästäkin asiasta esim. kertomalla eri suojainvaihtoehdoista.

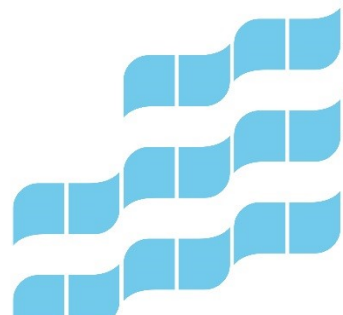
Laajempi suojainten jakaminen kaikille ei kuitenkaan ole koulu- tai opiskeluterveydenhuollon toiminnan ydinaluetta ja vaatisi erillisen jakeluorganisaation henkilöstöineen, sillä jonkun tulisi myös tarvikkeet tilata, tiedottaa jne. Eräänä ratkaisuna voisi olla, että esimerkiksi oppilaitosten wc-tiloihin lisättäisiin automaatteja, joista maksuttoman suojan voisi tarvittaessa noutaa. Tässäkin toimintamallissa olisi ratkaistava, mikä taho automaatteja täydentäisi, sillä mistään pienestä volyyymistä ei liene kyse. Terveyspalveluiden on tärkeää panostaa yleisen tietouden lisäämiseen ja neuvonnan tehostamiseen sekä seksuaaliterveyden parantamiseen esimerkiksi sukupuolitauteja ja ei-toivottuja raskauksia vähentämällä.

Hygieniaan liittyvät menot sisältyvät toimeentulotuen perusosaan. Mikäli toimeentulotuen perusosa on tällaisenaan riittämätön, kansallisesti voisi olla syytä harkita, voitaisiinko kuukautisiin liittyvä menorasite huomioida toimeentulotuessa kasvattamalla perusosaa. Lisäksi kansallisesti voisi tulla harkittavaksi, voitaisiinko kuukautissuojakysymys ratkaista esimerkiksi verotuksellisin ratkaisuin niiden verotusta merkittävästi keventämällä.

Helsingin kaupungilla on ollut sama asia käsitteillä nyt alkusyksystä ja heidän lausuntoonsa on kirjattu, että jakelu olisi parempi toteuttaa esimerkiksi apteekin kautta. Voisi olla tarpeen selvittää kansallisella tasolla, voisiko kuukautissuojien maksutonta jakelua organisoida yleishyödyllisten toimijoiden tai kuntien toteuttamana niin, että kuukautisterveys toteutuisi asuinpaikasta riippumatta.

Pienituloisten tamperelaisten kuukautisiässä olevien naisten kuukautisvälineet kustantaisivat karkeasti arvioituna noin 400 000 euroa vuodessa. Vuoden 2022 talousarvioesityksessä ei ole varauduttu maksuttomien kuukautisvälineiden tarjoamiseen nuorille ja vähävaraisille.

Aloite maksuttomien kuukautisvälineiden tarjoamisesta nuorille ja vähävaraisille

Kuukautisvälineiden puute koskee monia menstruovia ihmisiä Suomessa. Kuukautiset ovat edelleen monelle tabu eikä kuukautisiin liittyvistä asioista keskustella riittävän avoimesti. Julkinen sektori voisi tukea kuukautisterveyttä tarjoamalla suojia ja helposti saatavilla olevaa tietoa nykyistä paremmin.

Vähävaraiselle ihmiselle kuukautisvälineisiin kuluva summa voi muodostaa merkittävän osan kuukauden tai viikon budjetista. Terveysiteet ja tamponit maksavat käyttäjälle kuukaudessa muutamasta eurosta yli kymmeneen euroon. Kestosuojat, kuten kestopiteet ja kuukupit, tulevat pitkällä aikavälillä halvemmiksi, mutta ovat ostohetkellä kalliita. Kenenkään ei tulisi joutua valitsemaan käyttääkö rahansa ruokaan vai kuukautisvälineisiin. Kuukautisvälineiden ostamatta jättäminen voi johtaa kuukautishygienian puutteesta johtuviin terveysongelmiin.

Kuukautisiin liittyvään taloudelliseen epätasa-arvoon on tärkeä puuttua. Esimerkiksi Skotlanti on päättänyt tarjota maksuttomia terveysiteitä ja tamponia niitä tarvitseville. Suomessa Helsinki on päättänyt aloittaa kuukautissuojien jakamisen oppilaitoksissa. Maksuttomia kuukautisvälineitä tulisi olla tarjolla kouluissa, terveyskeskuksissa ja sosiaalipalveluissa, jotta ne ovat helposti ihmisten saatavilla. Samalla voidaan edistää gynekologista terveyttä tarjoamalla tietoa kuukautisista ja gynekologisista sairauksista.

Kuukautisköyhyys koskettaa monia eri ihmisryhmiä. Esimerkiksi kaikilla nuorilla ei välttämättä ole mahdollisuutta saada kuukautissuojia kotoa tai rahaa niiden hankkimiseen. Myös asunnottomat ovat usein vaikeassa asemassa riittävien kuukautissuojien hankinnan osalta.

Jokaisella tulee olla oikeus valita itse omat kuukautisvälineensä oli kyseessä sitten kuukuppi, kestopiteet, tamponit tai terveysiteet. Tampereen tulee seurata Helsingin esimerkkiä kuukautisköyhyyteen liittyvän tabun rikkomisessa ja turvata kaikille oikeus hyviin kuukautisiin taloudellisista resursseista riippumatta.

Me allekirjoittaneet valtuutetut vaadimme että Tampere selvittää mahdollisuutta tarjota maksuttomia kuukautisvälineitä nuorille ja muille niitä tarvitseville. Suojien tulee olla saatavilla niin, ettei niitä tarvitsevan sukupuoli tule suojia noutaessa kyseenalaistetuksi.

Tampereella 14.6.2021

Tampereen vihreä valtuustoryhmä
Tampereen vasemmistoliiton valtuustoryhmä

